

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 21 grudnia 2016 r.

Pozycja 96

POSTANOWIENIE

z dnia 16 grudnia 2016 r.

Sygn. akt P 128/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Leon Kieres – przewodniczący
Stanisław Biernat – sprawozdawca
Małgorzata Pyziak-Szafnicka
Piotr Tuleja
Andrzej Wróbel,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym 16 grudnia 2016 r., pięciu połączonych pytań prawnych Sądu Okręgowego w W., czy:

- 1) art. 1 ustawy z 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U.2014.24) jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji,
- 2) art. 14 ust. 2 i 3 ustawy powołanej w punkcie 1 jest zgodny z art. 41 ust. 1 i art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 ustawy z 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157) umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. Sąd Okręgowy w W. (dalej: sąd) postanowieniami z: października 2015 r. w sprawie, października 2015 r. w sprawie, października 2015 r. w sprawie, grudnia 2015 r. w sprawie, grudnia 2015 r. w sprawie wystąpił z pięcioma pytaniami prawnymi, w których zakwestionował zgodność art. 1 ustawy z 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U.2014.24; dalej: upzop lub ustawa z 2013 r.) z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz art. 14 ust. 2 i 3 upzop z art. 41 ust. 1 i art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji. Prezes Trybunału Konstytucyjnego zarządził połączenie wskazanych pytań prawnych do wspólnego rozpoznania.

1.1. Wszystkie pytania prawne zostały postawione w związku z wnioskami dyrektora zakładu karnego o uznanie uczestników postępowania za osoby stwarzające zagrożenie. Uczestnicy tych postępowań zostali skierowani do oddziału terapeutycznego dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonych umysłowo jako skazanych za przestępstwo określone w art. 197-203 kk, popełnione w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych.

We wszystkich pytaniach prawnych sąd uzasadnił zarzuty dotyczące kwestionowanych przepisów w taki sam sposób. Wątpliwości sądu budzi zbyt szeroki krąg czynów określonych w art. 1 pkt 1 upzop nieprecyzujący granic czasowych pozbawienia wolności ani też przyczyn zastosowania wobec skazanego systemu terapeutycznego. Ustawa nie określa wymagań co do tego, kto i na jakiej podstawie ma dokonać oceny, czy u skazanego odbywającego karę w systemie terapeutycznym występowały zaburzenia psychiczne w postaci upośledzenia umysłowego, zaburzenia osobowości lub zaburzenia preferencji seksualnych. Również art. 14 ust. 2 i 3 upzop, w ocenie sądu, nie spełnia wymogów precyzyjności przepisów prawnych. Wątpliwości sądu budzi posłużenie się zwrotami niedookreślonymi „wysokie” oraz „bardzo wysokie” prawdopodobieństwo, które stanowiąc mają podstawę do uznania osoby za stwarzającą zagrożenie.

2. Prokurator Generalny w piśmie z 30 grudnia 2015 r. wniósł o umorzenie postępowania ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Zdaniem Prokuratora Generalnego, wobec niepowołania ani w *petitum* pytań prawnych, ani w ich uzasadnieniach art. 2 Konstytucji jako wzorca kontroli, który gwarantuje określoność przepisów prawa, zarzut dotyczący art. 1 upzop nie może być skonfrontowany z tą normą Konstytucji. Sposób ujęcia tego zarzutu przez Sąd Okręgowy w W. nie pozwala na kontrolę jego zgodności z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, ponieważ wskazane przepisy Konstytucji nie mogą być uznane za samodzielne wzorce kontroli do oceny określoności badanego przepisu.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego art. 14 ust. 2 i 3 upzop, Prokurator Generalny wskazał, że w postępowaniach objętych pytaniami prawnymi Sądu Okręgowego w W. nie doszło do ustalenia, czy osoby objęte postępowaniami sądu rzeczywiście są osobami stwarzającymi zagrożenie. Skoro zatem sąd nie dokonał fundamentalnego z punktu widzenia przesłanek umożliwiających zastosowanie art. 14 ust. 2 i 3 upzop ustalenia co do tego, czy uczestnicy są osobami stwarzającymi zagrożenie (podlegają przepisom ustawy z 2013 r.), to wskazywanie przez sąd jako podstawy aktualnego procedowania art. 14 ust. 2 i 3 upzop jest przedwczesne. Wszakże stosowanie środków określonych w art. 14 ust. 2 i 3 upzop wobec osób, które jeszcze nie mają statusu osób stwarzających zagrożenie, jest niedopuszczalne. Z tej przyczyny, w ocenie Prokuratora Generalnego, odpowiedź na pytania prawne Sądu Okręgowego w W. nie jest konieczna dla rozstrzygnięcia spraw zawisłych przez tym sądem.

3. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: RPO) w piśmie z 14 stycznia 2016 r. zajął stanowisko w sprawie, wnosząc o uznanie, że art. 1 upzop jest niezgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz że art. 14 ust. 2 i 3 upzop jest niezgodny z art. 41 ust. 1 i art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 1 i 3 Konstytucji.

RPO podzielił zarzut sądu dotyczący art. 1 upzop Zakładany przez ustawodawcę podstawowy cel w postaci stosowania ustawy do sprawców jedynie najgroźniejszych przestępstw nie został zrealizowany. Z art. 96 ustawy z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz.U.1997.90.557, ze zm.) wynika, że w systemie terapeutycznym odbywają prawomocnie orzeczoną karę pozbawienia wolności nie tylko sprawcy najgroźniejszych przestępstw, lecz także sprawcy relatywnie mniej groźnych przestępstw. Art. 1 upzop określa krąg podmiotów

w sposób nieprecyzyjny i zbyt szeroki. Kwestionowany przepis, w ocenie RPO, narusza zasadę proporcjonalności ograniczenia wolności osobistej jednostki, ponieważ w kręgu osób, wobec których potencjalnie można uruchomić procedurę mającą na celu sprawdzenie, czy nie stwarzają zagrożenia w rozumieniu ustawy, znajdują się osoby, które w przeszłości nie popełniły wcale najcięższych przestępstw. Rzecznik podkreślił, że już sam fakt znalezienia się w kręgu potencjalnych adresatów ustawy z 2013 r. ma charakter stygmatyzujący.

Odnosząc się do zarzutu dotyczącego art. 14 ust. 2 i 3 upzop, RPO wskazał, że w przypadku tych przepisów doszło do kumulacji niedookreśloności norm prawnych. Po pierwsze, zwroty „wysokie” oraz „bardzo wysokie” zostały powiązane z prawdopodobieństwem, które oznacza jedynie przypuszczenie, potencjalną możliwość, a tym samym zawiera w sobie element niepewności. Po drugie, ustawa nie wskazuje jasnych i precyzyjnych narzędzi umożliwiających wytyczenie granicy pomiędzy wysokim prawdopodobieństwem popełnienia określonych czynów zabronionych (art. 14 ust. 2 upzop) a bardzo wysokim prawdopodobieństwem popełnienia tych czynów (art. 14 ust. 3 upzop). Zdaniem RPO, wskazane przepisy nie spełniają wymogów precyzyjności wynikających z dotychczasowego orzecznictwa Trybunału.

4. Do dnia wydania niniejszego postanowienia nie wpłynęło do Trybunału Konstytucyjnego stanowisko Sejmu.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 193 Konstytucji, każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. W dotychczasowym orzecznictwie Trybunał wielokrotnie wyjaśniał, że dopuszczalność zadania pytania prawnego jest uwarunkowana trzema przesłankami: 1) podmiotową – wedle której może to uczynić jedynie sąd jako państwowy organ władzy sądowniczej, oddzielony i niezależny od legislatywy i egzekutywy, 2) przedmiotową – w myśl której przedmiotem pytania prawnego może być wyłącznie zarzut niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą oraz 3) funkcjonalną, która ogranicza możliwość wystąpienia z pytaniem prawnym tylko do sytuacji, gdy od odpowiedzi na nie zależy rozstrzygnięcie konkretnej sprawy toczącej się przed sądem.

Niezależnie od tego, merytoryczne rozpoznanie sprawy uzależnione jest także od spełnienia przez pytający sąd wymogów formalnych określonych w ustawie z 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U.1157; dalej: uTK).

Pytania prawne sądu spełniają wymagania dotyczące wniesienia go oraz merytorycznego rozpoznania, wymienione w art. 33 uTK. Sąd, wskazując zakwestionowany przepis i konstytucyjne wzorce kontroli, podniósł argumenty na uzasadnienie jego niezgodności z Konstytucją oraz wykazał istnienie przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego.

2. Stosownie do art. 40 ust. 1 pkt 1 uTK, Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli wydanie orzeczenia jest zbędne lub niedopuszczalne. Zbędność orzekania zachodzi między innymi wówczas, gdy kwestionowana norma lub kwestionowane normy były już w innej sprawie przedmiotem kontroli co do ich zgodności z Konstytucją (zob. np. postano-

wienia TK z: 21 grudnia 1999 r. w sprawie K 29/98¹; 3 października 2001 r. w sprawie SK 3/01 oraz 25 lutego 2004 r. w sprawie K 35/03). Ujemna przesłanka zbędności orzekania w sprawie ma miejsce wtedy, gdy występuje w niej identyczność zaskarżonych przepisów, wzorca konstytucyjnego oraz postawionych zarzutów, jak w sprawie, w której Trybunał Konstytucyjny już wcześniej orzekał (por. szerzej J. Królikowski, *Ujemna przesłanka zbędności orzekania w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym*, *Studia Prawnicze* 2008, z. 4, s. 59 i nast.). W takim przypadku Trybunał dokonuje oceny sprawy w kategoriach pragmatycznych, gdyż ocenia celowość prowadzenia postępowania i orzekania w kwestii, która została już jednoznacznie i ostatecznie rozstrzygnięta (por. postanowienie TK z 10 lipca 2007 r. w sprawie P 40/06). Zasada ta, z jednej strony, stabilizuje sytuację powstałą w wyniku ostatecznego orzeczenia jako formalnie prawomocnego (zgodnie z art. 190 ust. 1 Konstytucji, orzeczenia Trybunału mają bowiem moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne), z drugiej zaś strony, nie zamyka drogi do dalszego procedowania przed Trybunałem pod warunkiem wskazania innych, niż dotychczas badane, wzorców kontroli.

Odnosząc przedstawione wyżej, wypracowane w orzecznictwie Trybunału, reguły kontroli konstytucyjnej do niniejszej sprawy, należy zauważyć, że art. 1 oraz art. 14 ust. 2 i 3 ustawy z 22 listopada 2013 roku o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U.2014.24, ze zm.; dalej: upzop) były już przedmiotem rozpoznania przez Trybunał w kontekście wzorców kontroli konstytucyjności powołanych w niniejszych pytaniach prawnych.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 23 listopada 2016 r. w sprawie K 6/14 orzekł m.in. że: art. 1 upzop jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, nie jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji; art. 14 ust. 2 upzop nie jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji; art. 14 ust. 3 upzop jest zgodny z art. 41 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji oraz nie jest niezgodny z art. 42 ust. 1 Konstytucji. Sprawa ta została zainicjowana m.in. pytaniem prawnym Sądu Apelacyjnego w W., w którym przedstawiono analogiczne zarzuty dotyczące art. 1 i art. 14 ust. 2 i 3 upzop do zarzutów sformułowanych przez Sąd Okręgowy w W. w pytaniach prawnych rozpoznawanych w ramach niniejszego postępowania.

Trybunał dokonał już zatem oceny konstytucyjności art. 1 oraz art. 14 upzop z przepisami Konstytucji wskazanymi jako wzorce kontroli w niniejszej sprawie. Ponowna kontrola tych samych przepisów z tymi samymi wzorcami kontroli wykazuje, że wystąpiła przeszkoda wydania wyroku. Uzasadnia to umorzenie postępowania w sprawie na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 1 uTK ze względu na zbędność wydania wyroku.

Dodatkowo należy wskazać, że sąd w uzasadnieniach pytań prawnych nie wskazał argumentów mających przemawiać za niezgodnością art. 14 ust. 2 i 3 upzop z art. 42 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji, co również stanowi podstawę umorzenia postępowania we wskazanym zakresie ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Biorąc pod uwagę powyższe, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

¹ Powołane orzeczenia Trybunału pochodzą z *Orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego. Zbiór Urzędowy*, <http://otkzu.trybunal.gov.pl>